

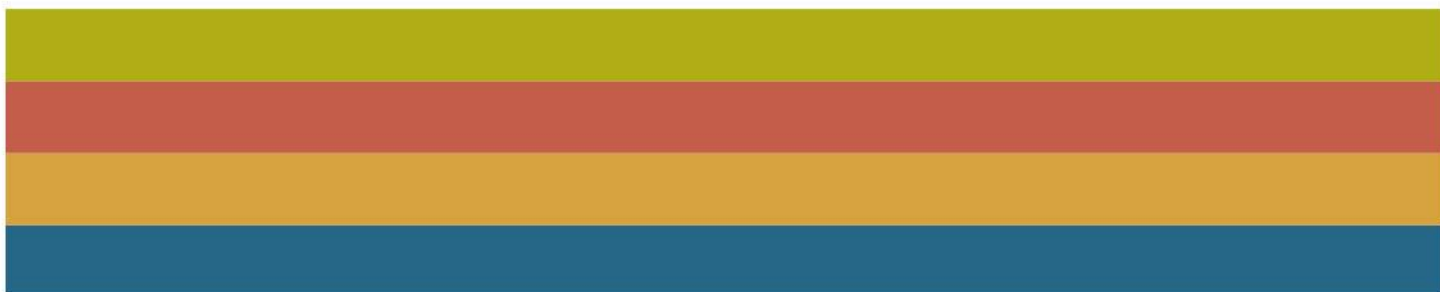
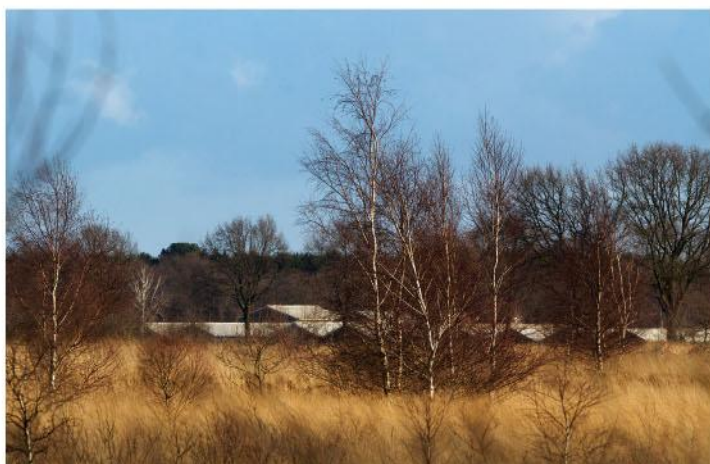


Commissie voor de
milieueffectrapportage

Gebiedsprogramma Vlietzone Den Haag

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport

23 januari 2026 / projectnummer: 3996



1 Advies voor de inhoud van het MER

De gemeente Den Haag wil de Haagse Vlietzone ontwikkelen tot een duurzaam werk- en recreatielandschap. De Vlietzone ligt tussen de snelweg A4, kanaal de Vliet, Rijswijk en Leidschendam (zie figuur 1 en figuur 2). De gemeente heeft vijf thematische doelen voor de ontwikkeling in de Vlietzone, namelijk: (1) verbeteren van de verkeerssituatie; (2) intensiveren en verduurzamen bedrijvigheid; (3) versterken kwaliteit natuur, water en cultureel erfgoed; (4) meer ruimte voor buitensport; en (5) meer ruimte voor maatschappelijke voorzieningen. Ook zijn er verschillende opgaven met een ruimtebeslag voor het gebied, zoals (tijdelijk) wonen, een begraafplaats, een afvalcluster en (drink)waterwinning.

Om de gebiedsontwikkeling van de Vlietzone mogelijk te maken, stelt de gemeente Den Haag een gebiedsprogramma op. Voor het besluit hierover wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld. Het college van burgemeester en wethouders van Den Haag heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna: de Commissie) gevraagd te adviseren over de inhoud van het op te stellen MER. De Commissie bouwt in haar advies voort op de opgestelde Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD)¹.

Essentiële informatie voor het MER

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het MER. Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in het besluit over het gebiedsprogramma Vlietzone, het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

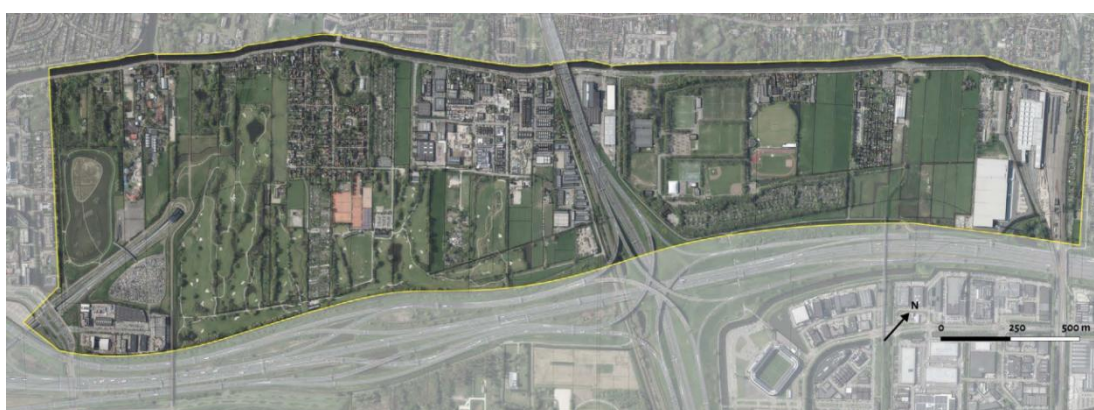
- **Concrete doelen en opgaven met ruimtebeslag.** Voor de Vlietzone gelden meerdere (mogelijk conflicterende) doelen én opgaven met ruimtebeslag. Beschrijf concrete en toetsbare doelen voor de Vlietzone. Ga hierbij in op de doelen uit de overkoepelende gemeentelijke en provinciale omgevingsvisies en andere nabijgelegen ontwikkelingen/projecten.
- **Duidelijke referentiesituatie.** Rondom de Vlietzone zijn veel ontwikkelingen. Geef een duidelijk overzicht van de huidige en autonome situatie waarmee de toekomstige milieueffecten worden vergeleken.
- **Alternatieven, milieueffecten en doelbereik.** De NRD gaat uit van drie alternatieven (modellen) voor de inrichting van de Vlietzone. De Commissie adviseert ook andere alternatieven te onderzoeken vanuit een maximalisatie van een specifiek doel voor het gebied, zodat de potenties van het gebied optimaal benut worden. Hiermee kunnen de hoeken van het speelveld en de resulterende milieueffecten in beeld worden gebracht. Onderzoek daarom in ieder geval een alternatief dat uitgaat van het versterken van de groenblauwe structuur en erfgoedwaarden, én een alternatief dat uitgaat van verbetering van de verkeerssituatie en intensiveren van de bedrijvigheid. Beoordeel de milieugevolgen voor het plan en de alternatieven. Geef per alternatief ook aan in hoeverre de doelen voor de Vlietzone worden behaald én wat de bijdrage is aan het behalen van de overkoepelende plannen. Gebruik het onderzoek naar de alternatieven om tot het plan te optimaliseren.
- **Monitoring en evaluatie.** Stel een monitorings- en evaluatieplan op om bij de uitvoering van het programma de milieugevolgen en de bijdrage aan de doelen te toetsen. Hiervoor

¹ Haskoning Nederland B.V. 26 juni 2025. *Notitie Reikwijdte en Detailniveau: Milieueffectrapportage Gebiedsprogramma Vlietzone Den Haag*.

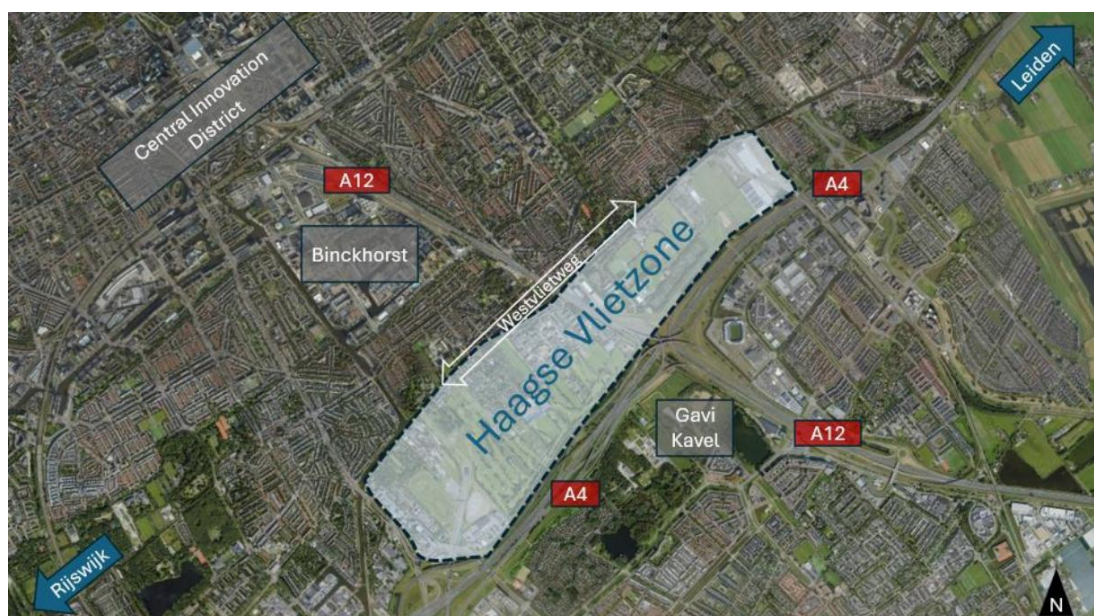
is ook de (snelle uitvoering van de) monitoring essentieel van de omgevingsvisie, het Central Innovation District (hierna: CID) én de doorontwikkeling van de Binckhorst. Sluit bij de monitoring van de Vlietzone aan bij de monitoring van deze ontwikkelingen én de monitoring van andere omliggende projecten.

- **Publieksvriendelijke samenvatting.** Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en moet een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. Ze herhaalt slechts punten die al in de NRD aan de orde komen als dat voor een goed begrip van het advies nodig is of als ze voorstelt de aanpak op onderdelen aan te passen.



Figuur 1: Luchtfoto huidige situatie Vlietzone (bron: Historisch onderzoek en Ideeënboek).



Figuur 2: Ligging de Haagse Vlietzone (bron: NRD).

Aanleiding MER

De gemeente Den Haag stelt een gebiedsprogramma op voor de Haagse Vlietzone om dit gebied te ontwikkelen tot een duurzaam werk- en recreatielandschap. Onderdeel van het programma is onder andere het versterken van de groen-blauwe dooradering van het gebied, verduurzaming van het

bestaande bedrijventerrein Westvlietweg, meer ruimte voor sport- en maatschappelijke voorzieningen en bouw van (tijdelijke) woningen.

Het gebiedsprogramma is kaderstellend voor mer-(beoordelings)plichtige activiteiten. Het gaat om projecten J11 uit Bijlage V van het Omgevingsbesluit (stedelijk ontwikkelingsproject) en J12 (landinrichtingsprojecten). Daarnaast kunnen de ontwikkelingen in het gebiedsprogramma leiden tot negatieve effecten op beschermd natuurgebied (Natura 2000-gebied) en is een Passende beoordeling nodig. Om die reden is voor het besluit over het gebiedsprogramma een plan-MER nodig.

Rol van de Commissie

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag – in dit geval het college van burgemeester en wethouders van Den Haag – besluit over de ontwikkeling van de Vlietzone.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt staan op de website. Deze zijn te vinden door nummer 3996 op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Context, doelen, beleid en besluiten

2.1 Context en eerdere onderzoeken

Context

Het gebied rondom de Vlietzone is in ontwikkeling. In de afgelopen periode zijn diverse ontwikkelingen rondom het plangebied al gestart óf is de verwachting dat deze zullen starten voordat het gebiedsprogramma Vlietzone is vastgesteld. Te denken valt aan de doorontwikkeling van de Binckhorst, de aanleg van de Vlietlijn en de ontwikkeling van het CID. Ook zijn er relevante ontwikkelingen in de naburige gemeenten Leidschendam-Voorburg en Rijswijk.

Vanwege de nabijgelegen ontwikkelingen speelt bij de verdere uitwerking van het gebiedsprogramma voor de Vlietzone een aantal overkoepelende vraagstukken, zoals voor groen, sportvoorzieningen en mobiliteit. Het is van belang om de doelen en randvoorwaarden vanuit deze overkoepelende vraagstukken goed mee te nemen in het MER. Ook is er een nieuwe omgevingsvisie van de gemeente Den Haag én van de provincie Zuid-Holland, waarin verschillende ambities staan. Beschrijf daarom in het MER de uitgangspunten en randvoorwaarden die vanuit de omgevingsvisie(s) en omliggende ontwikkelingen moeten doorwerken in de Vlietzone.

Eerdere onderzoeken

Voor de Vlietzone zijn al enkele onderzoeken uitgevoerd die zijn verwerkt in de doelen voor het gebied. Het gaat om onderzoeken naar verkeer en infrastructuur, (vraag naar) sportvoorzieningen, cultureel erfgoed en bedrijventerrein Westvlietweg.² Geef in het MER een

² Deze onderzoeken zijn te vinden op de website van het [gebiedsprogramma Haagse Vlietzone](http://gebiedsprogramma.haagsevlietzone.nl).

korte samenvatting van deze onderzoeken én de manier waarop de uitkomsten zijn verwerkt in de doelen.

2.2 Concrete en toetsbare doelen

De NRD bevat op pagina 7–8 een overzicht van de doelen voor de Vlietzone. Het gaat om vijf doelen: (1) verbetering van de verkeerssituatie, (2) intensivering, revitalisering en verduurzaming van bedrijventerreinen, (3) verbetering van de kwaliteit van natuur, cultureel erfgoed en water, (4) meer ruimte voor sport en recreatie en (5) meer ruimte voor maatschappelijke voorzieningen en (tijdelijk) wonen. De Commissie wijst erop dat de mate van concreetheid per doel verschilt, wat de vergelijking van doelbereik tussen alternatieven kan bemoeilijken. Ook zijn de doelen in veel gevallen in relatieve zin beschreven (zoals het ‘verbeteren van’). Voor die doelen zal het toetsen aan doelbereik dan ook lastig zijn. Daarom adviseert de Commissie om de doelen zo concreet mogelijk te maken met goede indicatoren waarmee duidelijk wordt in welke mate de doelen worden bereikt.

Een groot deel van de huidige Vlietzone kan worden aangemerkt als een zeer waardevol cultuur- en natuurlandschap midden in een stedelijke omgeving. De Commissie constateert dat – met uitzondering van de visie van de provincie – een landschappelijke visie voor de Vlietzone nog moet worden ontwikkeld. Die zou als raamwerk kunnen dienen voor de inpassing van het beoogde gebiedsprogramma. Hierdoor zouden ook de voor- en nadelen van ruimteclaims van het programma ten opzichte van het landschap beter inzichtelijk worden.

Voor elk van de vijf doelen zijn in de NRD concretere opgaven met een ruimtevraag uiteengezet, zoals een alternatieve ontsluiting van bedrijventerrein Westvlietweg III en een veiligere Westvlietweg, een kwalitatief hoogstaande groenblauwe dooradering, extra ruimte (circa 9,7 ha) voor buitensportvoorzieningen (zoals sportvelden) en een Islamitische begraafplaats (circa 1,5 ha). De ruimtelijke optelsom van de opgaven kan leiden tot een spanningsveld waarbinnen keuzes gemaakt moeten worden. Zo kan uitbreiding/intensivering van bedrijventerrein Westvlietweg III het versterken van de kwaliteit van natuur, erfgoed en landschap beperken en kan sport en recreatie de natuurontwikkeling tegenhouden. Opgaven kunnen elkaar op deze manier beïnvloeden en soms ook in de weg zitten.

Maak de relatie duidelijk met de eerdere onderzoeken en het participatietraject en met de relevante overkoepelende beleidskaders en nabijgelegen ontwikkelingen (zie paragraaf 2.1 van dit advies). Laat zien hoe met mogelijke conflicterende doelen wordt omgegaan en welke maatregelen binnen het bereik van de gemeente liggen om de doelen te realiseren. Breng daarnaast in beeld wat mogelijke meekoppelkansen zijn en hoe daarmee wordt omgegaan. De Commissie denkt hierbij vooral aan het afvalcluster en de mogelijke drinkwaterwinning.

2.3 Beleidskader

Geef in het MER aan welke wet- en regelgeving en welk beleid relevant zijn voor het gebiedsprogramma Vlietzone en of het plan kan voldoen aan de randvoorwaarden die hieruit voortkomen. Ga daarbij in ieder geval in op:

- internationale richtlijnen en verdragen, waaronder de Vogel- en Habitatrichtlijn, de Kaderrichtlijn Water (KRW), het Werelderfgoedverdrag, en de implementaties daarvan in nationale regelgeving;
- nationaal beleid en programma's, waaronder het Klimmaatakkoord, het meest recente Klimaatplan (2025 – 2035) en de sturende principes van water en bodem;
- regionaal en lokaal beleid en regelgeving, waaronder relevant sectoraal beleid (zoals voor klimaat, water, natuur, landschap, cultureel erfgoed, mobiliteit, recreatie en gezondheid). Ga in op de omgevingsvisie en –verordening van de provincie Zuid-Holland, van de gemeenten Den Haag, Leidschendam-Voorburg en Rijswijk en het CID, en het waterbeheerprogramma en de waterschapsverordening van het Hoogheemraadschap van Delfland. Ga ook in op (mogelijke) randvoorwaarden door het project A4 Haaglanden – N14 van Rijkswaterstaat.³

2.4 Besluitvorming en participatie

De procedure voor de milieueffectrapportage wordt doorlopen voor een omgevingsprogramma. Daarnaast en daarna zullen andere besluiten genomen worden voor de realisatie van het voornemen, zoals wijziging(en) van het omgevingsplan. Geef aan om welke besluiten het gaat, wie daarvoor het bevoegde gezag is en wat globaal de planning is.

Participatie

Voor het gebied én omliggende ontwikkelingen zijn al meerdere participatieprocessen doorlopen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de verkeerstudie Westvlietweg 2024, de CID-ontwikkelingen en doelen voor landschap vanuit de provincie. Beschrijf in het MER hoe wordt omgegaan met deze participatieprocessen.⁴

Beschrijf de wijze waarop lokale belanghebbenden, inclusief omwonenden en bedrijven, betrokken worden bij het programma. Beschrijf ook wie en wanneer om advies worden gevraagd (bijvoorbeeld het waterschap, de veiligheidsregio en de Commissie). Ga in op de manier waarop deze adviezen worden meegenomen in de voorbereiding op de besluitvorming, en de plan-, aanleg- en gebruiksfase. Neem de zienswijzen en (eventuele) reacties op de NRD mee in het MER en geef aan hoe deze zijn verwerkt.

3 Voorgenomen activiteit en alternatieven

3.1 Beschrijving voornemen

De afbakening van het gebied waarover het gebiedsprogramma zal gaan, is duidelijk beschreven in de NRD. Een onderbouwing van deze afbakening is echter niet gegeven. De

³ In haar zienswijze vraagt Rijkswaterstaat om het (gepauzeerde) project A4 Haaglanden – N14 mee te nemen in de autonome ontwikkeling.

⁴ Ook in de zienswijzen wordt op de al doorlopen participatieprocessen gewezen en de vraag hoe deze processen zijn meegenomen in de ontwikkeling van het programma voor de Vlietzone.

Commissie adviseert een korte toelichting te geven van deze afbakening in het MER. Ga daarbij in op de rol die ander vastgesteld beleid daarin heeft gespeeld.

Voor een goede effectbeoordeling is het van belang dat de voorgenomen activiteiten en de alternatieven (zie paragraaf 3.2 van dit advies) voldoende gedetailleerd worden omschreven. Zo bestaat het programma onder andere uit veranderingen in het aanbod van ruimte voor sport, maar ontbreekt een beschrijving van de verschillende sportvelden en hun omvang. Dit geldt ook voor een duidelijke beschrijving van 'groen' en 'cultureel erfgoed' en wat daaronder valt in het programma. Daarnaast zijn de milieucategorieën van de uitbreiding van het bedrijventerrein niet genoemd, is het onduidelijk hoeveel ruimte nodig is voor waterberging en is nog niet ingegaan op eventuele belemmeringen door de aanwezige (ondergrondse) infrastructuur.⁵ Voeg een zo gedetailleerd mogelijke beschrijving toe van de verschillende onderdelen van het ontwikkelprogramma.

Beschrijf bijvoorbeeld op hoofdlijnen welke bedrijvigheid in het gebied (mogelijk) is en wordt toegevoegd en uitgeplaatst (indien relevant). Geef aan tot welke milieucategorie deze bedrijvigheid behoort en tot welke milieueffecten (zoals geluid, geur, luchtkwaliteit en verkeer) of zonering deze mogelijk leidt. Geef dit aan op kaart.

Afvalcluster

In de NRD staat dat een nieuw afvalcluster in het plangebied wordt overwogen. Dit afvalcluster zou het bestaande afvalcluster in de Binckhorst vervangen. Wanneer het afvalcluster onderdeel van het programma wordt, werk het dan als zodanig uit in het MER. Ga hierbij onder andere in op de beoogde wegenstructuur en de effecten daarvan. Ga ook in op de aanleg van de (mogelijk) benodigde insteekhaven en de effecten op de regionale waterkeringen. Doe dit voor zowel de aanlegfase als de gebruiksfase.

3.2 Alternatieven

In de NRD staan drie alternatieven beschreven die in het MER worden onderzocht. Het gaat om: (1) Model Knooppunt; (2) Model Oude Vliet / Nieuwe Polder; en (3) Model Sterke clusters. In tabel 4-1 van de NRD staat wat het verschil is tussen de drie alternatieven per thema (zie paragraaf 2.1 van dit advies). Per opgave staat vervolgens beschreven hoeveel hectare beschikbaar is in deze alternatieven in tabel 4-2 van paragraaf 4.8 van de NRD.

De Commissie constateert dat de modellen feitelijk ruimtelijke varianten zijn die goed in beeld brengen welke ruimtelijke concepten gebruikt kunnen worden om de programmatische opgave in te delen binnen het gebied. De modellen zijn echter onvoldoende geschikt om de zogeheten 'hoeken van het speelveld' van omgevingseffecten in beeld te brengen.⁶ Dit vereist alternatieven die de grenzen van de huidige projectscope overstijgen, zodat er ruimte ontstaat voor nieuwe inzichten. De Commissie benadrukt in dit kader de bestaande kwaliteiten van het gebied en de onbenutte potenties vanuit meerdere milieuthema's, zoals de blauwgroene dooradering.

⁵ Hier wordt ook op gewezen in de zienswijzen van onder andere Rijkswaterstaat, Stedin en Stichting Bedrijven Investeringszone Westvlietweg en Vereniging Bedrijvenbelang Westvlietweg.

⁶ Dit komt ook terug in meerdere zienswijzen, waaronder die van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, het college van burgemeester en wethouders van gemeente Leidschendam-Voorburg en meerdere bewoners(verenigingen).

De Commissie adviseert daarom om in aanvulling op bestaande (in de NRD benoemde) alternatieven meerdere alternatieven te beschouwen. Kies de programmaonderdelen (opgaven) die passen bij één of meer van de doelen. Onderzoek wat er gebeurt met het gebied en met de omgevingseffecten wanneer één specifiek doel volledig wordt geprioriteerd. Verken ook welke andere opgaven en programma's bij de doelen aansluiten of daar juist mee conflicteren en wat de milieueffecten zijn binnen en buiten het plangebied.

Onderzoek bijvoorbeeld een alternatief vanuit een optimale invulling van de milieuthema's water, natuur, cultureel erfgoed, landschap, klimaatadaptatie en klimaatmitigatie (vermindering CO₂-uitstoot). Ga niet alleen uit van het zoveel mogelijk beperken van negatieve effecten, maar juist van de mogelijkheden voor verbetering van de omgevingskwaliteit. Hierbij is het van belang om omgevingskwaliteit op een grotere schaal te beschouwen dan de grenzen van het plangebied. Een ander voorbeeld is een alternatief waarin verbetering van de verkeerssituatie én de uitbreiding van het bedrijventerrein centraal staan.

Verkeer

Ontwikkel voor de geschetste problematiek mogelijke oplossingsrichtingen voor de toekomstige ontsluiting. Geef in het MER een overzicht van de alternatieve ontsluitingsstructuren voor het (vracht)autoverkeer en het langzaam verkeer. Beschrijf daarbij globaal de weguitrusting door wegprofielen en kruispunten in beeld te brengen. Integreer verschillende varianten voor het toekomstige wegennet in de hiervoor genoemde alternatieven.

Drinkwaterwinning

In de NRD staat dat in het plangebied mogelijk drinkwaterwinning zal plaatsvinden door Dunea. In de zienswijze van het Hoogheemraadschap van Delfland staat dat de drinkwaterwinning waarschijnlijk niet in dit gebied zal plaatsvinden. De Commissie adviseert om in het MER duidelijk aan te geven of de drinkwaterwinning een concreet (hoofd)doel of meekoppelkans is. Wanneer het onderdeel van het programma wordt, werk het dan als zodanig uit in het MER. Mocht hier nog onzekerheid over blijven bestaan, werk dan een variant uit rond dit thema. Geef daarbij aan wat de drinkwaterwinning betekent voor de overige functies, waaronder waterberging en recreatie. Mocht één en ander nog niet duidelijk zijn, gebruik het alternatievenonderzoek dan om te voorkomen dat er nu maatregelen worden genomen die toekomstige drinkwaterwinning (kunnen) belemmeren.

Voorkeursalternatief

Het MER-proces kan, door het gebruik van zorgvuldig uitgewerkte thematische alternatieven, leiden tot scherpere inzichten en tot een integraal voorkeursalternatief (VKA). Dit kan vervolgens dienen als basis voor een beter onderbouwde visie en een samenhangend programma voor de Vlietzone.

Presenteer in het MER het VKA. Beschrijf de optimalisaties die daarbij zijn gemaakt inclusief de redenen daarvoor. Gebruik hiervoor de uitkomsten van het alternatievenonderzoek. Vergelijk de milieueffecten met die van de onderzochte alternatieven én de referentiesituatie. Deze informatie is van belang voor besluitvormers, belanghebbenden en omwonenden.

4 Bestaande milieusituatie en milieueffecten

4.1 Referentiesituatie

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en het omliggende gebied (zie volgende alinea). Beschrijf ook de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige milieutoestand zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij de beschrijving van deze ontwikkeling uit van te verwachten veranderingen in de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover al is besloten.

In en rondom het gebied vinden veel ontwikkelingen tegelijk plaats. Voorbeelden hiervan zijn de ontwikkelingen in het CID in Den Haag, de doorontwikkeling van Binckhorst, de aanleg van de Vlietlijn, maar ook de lopende procedures voor de omgevingsvisie van Leidschendam-Voorburg. Dit vraagt om een helder en eenduidig overzicht van wat wel en niet tot de autonome ontwikkeling behoort.

De Commissie adviseert om in dit overzicht ook de verdere toekomst in beschouwing te nemen en daarvoor een doorkijk te geven. Voor sommige thema's volstaat daarbij een kwalitatieve beschrijving. Andere thema's moeten meer kwantitatief worden uitgewerkt. Motiveer de keuze voor jaartallen en voor de wijze van uitwerking.

4.2 Effectbepaling

Beoordelingskader

De milieueffecten van de alternatieven moeten onderling én met de referentiesituatie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is om te laten zien in hoeverre de alternatieven andere effecten veroorzaken. In de NRD staat dat onderscheid wordt gemaakt tussen de effecten binnen en buiten het plangebied. De Commissie onderschrijft het nut hiervan.

Het beoordelingskader gaat uit van vrijwel alleen kwalitatieve methoden. De Commissie benadrukt dat voor de vergelijking van de alternatieven bij voorkeur kwantitatieve informatie gebruikt moet worden passend bij het detailniveau van het besluit. Doe dit in ieder geval voor waterveiligheid, –kwaliteit en –kwantiteit, natuur (zoals stikstof), verkeer en gezondheid (zoals geluid, luchtkwaliteit en externe veiligheid). Betrek daarbij de (beleids)doelen én de grens- en streefwaarden van het milieubeleid.

Geef daarnaast voor ieder alternatief aan in welke mate de gestelde doelen kunnen worden gerealiseerd (doelbereik). Gebruik hiervoor eenduidige en, zo veel als mogelijk, kwantificeerbare toetsingscriteria.

Gebruikte methoden

Onderbouw (waar relevant) de keuze van de rekenregels/–modellen en van de gegevens waarmee de gevolgen van het plan worden bepaald. Doe dit in ieder geval voor aantallen geluidgehinderden, luchtkwaliteit, energieprestatie en voor de mobiliteit en bereikbaarheid.

Ga ook in op de onzekerheden in deze bepalingen. Onderscheid daarbij onzekerheden in de kwaliteit van de gegevens (bron, ouderdom, betrouwbaarheid en dergelijke) en in de gehanteerde rekenregels/-modellen (afleiding en bandbreedte van kritische parameterwaarden, modelkalibratie en dergelijke). Vertaal dit zo mogelijk in een bandbreedte voor de genoemde gevolgen en geef aan wat dit betekent voor de vergelijking van de alternatieven.

4.3 Water en bodem

Water

Een belangrijk onderdeel van het programma is het versterken van het watersysteem. De Vlietzone ligt in het overgangsgebied van (voormalige) strandwallen en klei-veengebied. De Vliet is onderdeel van het boezemsysteem van Hoogheemraadschap van Delfland.

Beschrijf in het MER op hoofdlijnen het functioneren van het watersysteem, bijvoorbeeld op basis van een systeemanalyse. Onderzoek de mogelijkheden om in de Vlietzoom een groen-blauwe dooradering te realiseren. Onderzoek ook de potenties voor het vasthouden van regenwater en het vergroten van de bergingscapaciteit van het watersysteem (boezemsysteem).

Beoordeel vervolgens de effecten van de alternatieven op waterkeringen, grond- en oppervlaktewater en geef aan wat dit betekent voor het ontwerp en de inrichting van de Vlietzone. Geef aan welke randvoorwaarden volgen uit de provinciale omgevingsverordening en de waterschapsverordening (zoals voor waterkeringen en wateroverlast). Ga hierbij ook expliciet in op de consequenties die voortkomen uit de Kaderrichtlijn Water (KRW). Een specifiek aandachtspunt voor de effectbeoordeling is de invloed van de mogelijke insteekhaven voor het afvalcluster op de regionale waterkeringen, zowel in de aanleg- als de gebruiksfase.

Eén van de huidige waarden van de Vlietzone is het cultureel erfgoed, die de landgoederen vertegenwoordigen. Het behoud en de bescherming van archeologie en bomen spelen hierbij een belangrijke rol. Ga daarom in het MER op hoofdlijnen in op de hydrologische condities (zoals grondwaterregime in de seizoenen) ter plaatse van de verschillende landgoederen en breng de consequenties van de alternatieven op deze condities in beeld. Beschrijf hierbij mogelijke (hydrologische) mitigerende maatregelen.

Geef aan welke maatregelen worden ondernomen voor klimaatadaptatie, zoals voor waterkwantiteit en -kwaliteit. Gebruik daarvoor de informatie uit de klimaatstresstesten over wateroverlast, hitte, droogte en overstroming. Benut daarnaast de meest actuele informatie uit de KNMI-klimaatscenario's en de klimaateffectatlas⁷.

Ga ook in op de mate waarin regenwater wordt vastgehouden en/of hergebruikt en (vertraagd) afgevoerd. Laat zien hoe de afvoer van hemelwater op hoofdlijnen zal plaatsvinden. Geef aan hoe daarbij rekening wordt gehouden met piekbuien.

⁷ Zie de [website van Klimaateffectatlas Nederland](#).

Bodem

Beschrijf de bodemkundige en geologische opbouw van het gebied. Geef aan of/hoe deze opbouw verandert als gevolg van het programma. Licht toe binnen welke kaders en op welke wijze dit gaat plaatsvinden en wat de gevolgen hiervan kunnen zijn. Ga – indien relevant – in op mogelijke verontreinigingen in het gebied en hoe daarmee wordt omgegaan.

4.4 Natuur

Een belangrijk onderdeel van het programma is natuurontwikkeling. Maak een analyse van de effecten van deze natuurontwikkeling. Ga in op:

- de potenties van het gebied;
- de selectie van de natuurambities;
- de kans op succes van de beoogde natuurontwikkeling;
- het (positieve) effect van de natuurontwikkeling (de betekenis van de bijdrage).

Op deze manier wordt duidelijk of het programma de gestelde doelen voor de natuurontwikkeling haalt en waar eventueel verdere natuurwinst te behalen valt.

Ga na welke positieve effecten bereikt kunnen worden en welke maatregelen hiervoor nodig zijn. Deze effecten beperken zich niet alleen tot (beschermde) natuurgebieden. Biodiversiteit kan namelijk overal verbeterd worden. Er zijn veel mogelijkheden zijn om de biodiversiteit te verbeteren in het plangebied zelf.

Beschermde natuurgebieden

Beschrijf de mogelijke invloed van de alternatieven op beschermde natuurgebieden, zoals Natura 2000-gebieden, het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en overige provinciaal beschermde gebieden. Maak onderscheid tussen de verschillende gebieden, geef hiervan de status aan én geef deze gebieden aan op kaart. Ook als het project niet in of direct naast een beschermd gebied ligt, kan het gevolgen hebben voor een beschermd gebied (via zogenoemde externe werking). Deze moeten in het MER worden beschreven. Ga – indien relevant – in op mitigerende maatregelen.

Soms kan op grond van objectieve gegevens niet worden uitgesloten dat het voornemen, afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten, significante gevolgen kan hebben voor Natura 2000-gebieden. Dan moet een Passende beoordeling opgesteld worden, waarbij rekening wordt gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied. De Commissie adviseert om in dat geval de Passende beoordeling op te nemen in het MER, zodat alle milieu-informatie over het plan bij elkaar staat. Maak in de Passende beoordeling aannemelijk dat het plan de natuurlijke kenmerken van het gebied niet aantast. In de Passende beoordeling mogen bij deze beoordeling mitigerende maatregelen worden meegenomen.

Beschermde soorten en Rode Lijst-soorten

Beschrijf welke soorten planten en dieren, inclusief in ieder geval de wettelijk beschermde en Rode Lijst-soorten, te verwachten zijn in het plangebied, waar zij voorkomen en hoe ze (wettelijk) beschermd zijn. Ga in op de mogelijke gevolgen van het plan op deze soorten, zoals gebouwbewonende soorten als vleermuizen. Denk aan verstoring tijdens de werkzaamheden en aan verlies van leefgebied of verblijfsplaatsen. Geef aan wat de gevolgen kunnen zijn voor de instandhouding van de betreffende soorten en beschrijf mogelijk

mitigerende of compenserende maatregelen om deze effecten te voorkomen of te verminderen.

4.5 Cultureel erfgoed

Het beoordelingskader van de NRD gaat voor het milieuthema cultureel erfgoed uit van de aspecten 'landschap en cultuurhistorie', 'archeologie' en 'cultuurhistorische waarden'. De beoordelingscriteria van deze aspecten overlappen deels. De Commissie adviseert voor de aspecten van cultureel erfgoed het begrippenkader te volgen onder de Omgevingswet.⁸ Ga in ieder geval in op de (mogelijke) effecten op gebouwde en aangelegde monumenten, archeologie en cultuurlandschappen. Ga daarnaast ook in op (mogelijke) effecten op groen erfgoed, aardkundige waarden en Werelderfgoed.

(Cultuur)landschap

Het is belangrijk om de effecten op bestaande (cultuur)landschappelijke kwaliteiten en waarden (zoals openheid en aanwezige structuren) en nieuw aan te brengen kwaliteiten apart te benoemen. Streep de aantasting van bestaande kwaliteit niet weg tegen het creëren van nieuwe kwaliteit. Door de positieve en negatieve effecten afzonderlijk in beeld te brengen, ontstaat overzicht voor het maken van keuzes.

De Commissie adviseert – waar relevant – visualisaties op te nemen die de effecten op de landschappelijke kwaliteiten en waarden in hoofdlijnen in beeld brengen. Maak deze visualisaties vanaf ooghoogte, van dichtbij en van grotere afstand. Voeg er een beschrijving van het beeld aan toe en een kaart met de positie van de waarnemer. Kies standpunten waar de veranderingen goed te zien zijn en plekken waar de meeste waarnemingen plaatsvinden, zoals veelgebruikte fiets- of wandelroutes.

Monumentale buitenhuizen en tuinen

In de Vlietzone liggen meerdere monumentale buitenhuizen en tuinen. Eén van de doelen van het gebiedsprogramma is het versterken van deze erfgoederen. Ga daarom in het MER niet alleen in op eventuele positieve (maar ook negatieve) effecten op de monumentale buitenhuizen en tuinen en hun biotopen/ (cultuur)landschap. Ga ook in op de mate waarin deze waarden worden beschermd. Beschrijf daarbij zowel de fysieke elementen, als de waarden en de belevingswaarden. Gebruik daarbij de handreiking van de Rijksdienst Cultureel Erfgoed (RCE).⁹

Archeologie

In de bodem kunnen archeologische resten aanwezig zijn. Geef in het MER de archeologische monumenten en verwachtingen op kaart aan. Beschrijf welk onderzoek ten grondslag heeft gelegen aan deze kaart. Gebruik hiervoor zo veel mogelijk primaire bronnen van informatie, zoals opgenomen in de databank van DANS,¹⁰ evenals gemeentelijke archeologische

⁸ Zie de [handreiking begrippenkader cultureel erfgoed onder de Omgevingswet](#) op de website van de Rijksdienst Cultureel Erfgoed.

⁹ Zie de [Handreiking Cultureel erfgoed in mer-procedures](#) op de website van de RCE.

¹⁰ DANS staat voor Data Station Archaeology. Dit is het nationale expertisecentrum en de databank voor archeologisch onderzoek. Zie [website van DANS](#).

verwachtingskaarten en de Erfgoedatlas.¹¹ Breng archeologie binnen en buiten het plangebied in kaart om eventuele effecten in kaart te brengen door mogelijke veranderingen in de grondwaterstand. Beschrijf het proces voor wanneer er daadwerkelijk iets wordt aangetroffen.

Ga in de effectbeoordeling ook in op eventuele veranderingen in het grondwaterniveau en zetting. Deze veranderingen kunnen archeologische resten beïnvloeden.

Werelderfgoed Neder-Germaanse Limes

De Vliet ligt naast de bufferzone van Corbulo's kanaal. Ook grenst de Vlietzone aan het gebied Voorburg-Arentsburg. Deze zijn onderdeel (componenten) van Werelderfgoed de Neder-Germaanse Limes.¹² De Commissie adviseert om de effecten van het gebiedsprogramma op de zogeheten 'uitzonderlijke universele waarden' (OUV)¹³ in beeld te brengen. Dit kan als herkenbaar onderdeel in het MER. Gebruik hiervoor de beschikbare handreikingen van UNESCO¹⁴ en de Rijksdienst Cultureel Erfgoed.¹⁵ Ga hierbij ook in op de effecten op de bufferzone én effecten uit de bredere setting. Beschrijf de attributen (individuele elementen en kwaliteiten) die de OUV overbrengen en begrijpelijk maken. Ga in op de locatie van deze attributen én de manier waarop deze bijdragen.

De Commissie wijst erop dat negatieve effecten op de OUV van de Neder-Germaanse Limes in principe niet zijn toegestaan. Mocht blijken dat er sprake is van dergelijke negatieve effecten, onderzoek dan alternatieven voor de desbetreffende ruimteclaims buiten het plangebied.

4.6 Gezondheid en leefomgeving

Sociale cohesie en veiligheid

Het is voor de sociale cohesie en veiligheid belangrijk om verbindingen te leggen tussen de verschillende bewonersgroepen, werknemers en gebruikers van het gebied. Beschrijf en beoordeel daarom in het MER:

- of en hoe de omgeving uitnodigt tot bewegen door de mogelijkheden voor veilige en aantrekkelijke (hard)loop- en fietsroutes na te gaan. Het gaat hierbij om routes in het plangebied, naar andere delen van de gemeente (zoals de Binckhorst) en naar stations en OV-haltes. Beoordeel ook de oversteekbaarheid en veiligheid van drukke infrastructuur voor voetgangers en fietsers;
- de ontmoetings- en sport- en speelplekken voor de verschillende doelgroepen (studenten, kinderen, of bijvoorbeeld ouderen, werknemers). Belangrijk hierbij is dat deze plekken weinig worden gebruikt als ze als sociaal onveilig worden ervaren;
- verbindingen tussen verschillende bewonersgroepen, werknemers en gebruikers van het gebied. Ga ook in op de potentie van het gebied als koelteplek voor omliggende wijken bij hittestress.

¹¹ Zie de [Erfgoedatlas](#) op de website van de RCE.

¹² Zie de [website van UNESCO](#) voor meer informatie over Werelderfgoed de Neder-Germaanse Limes, waaronder een [overzicht van de gebieden die daar onder vallen](#), inclusief bufferzone.

¹³ In de OUV zijn de bijzondere en unieke waarden van een Werelderfgoed vastgelegd.

¹⁴ Zie [Leidraad en toolkit voor effectbeoordelingen in een Werelderfgoedcontext](#).

¹⁵ Zie [Handreiking Cultureel erfgoed in mer-procedures](#).

Luchtkwaliteit

Beschrijf de effecten van zowel functies (zoals van het bedrijventerrein) en verkeer op de concentraties van fijn stof (PM₁₀ en PM_{2,5}) en NO₂, ook onder de grenswaarden. Beoordeel de bijdrage aan de achtergrondconcentratie en toets de concentratie ook aan de WHO-advieswaarden. Presenteer de resultaten in contourenkaarten van maximaal 1 µg/m³. Geef voor de tijdelijke woningen aan hoeveel daarvan in de verschillende contouren komen te liggen. Geef voor bestaand gebied aan hoeveel woningen in de alternatieven te maken krijgen met een andere (lagere of hogere) concentratie luchtverontreiniging in stappen van 1 µg/m³.

Geluid

In en rondom het plangebied bevinden zich onder andere de snelwegen A4 en A12. Ook liggen het verkeersknooppunt Prins Clausplein en de Rotterdamse Baan in het plangebied. Daarnaast liggen er een bedrijventerrein, een onderhoudslocatie voor treinen én een recreatiepark in het plangebied. Geef kwantitatief en op kaart weer hoe hoog de geluidbelasting is door de verschillende bronnen en cumulatief in het gebied. Geef voor de tijdelijke woningen aan wat de geluidbelasting is. Toets de geluidbelastingen aan de grenswaarden en de WHO-advieswaarden¹⁶.

Omgevingsveiligheid

Beschrijf de effecten op omgevingsveiligheid van eventuele risicobronnen, zoals op het bedrijventerrein. Geef indien relevant de risicocontour van het Plaatsgebonden Risico van 10⁻⁶/jaar en 10⁻⁸/jaar of het invloedgebied en het aandachtsgebied op kaart weer. Laat zien waar zich kwetsbare en beperkt kwetsbare gebouwen bevinden en hoeveel mensen zich er ophouden.

4.7 Verkeer

Voor de Vlietzone is in 2024 in opdracht van de provincie Zuid-Holland het verkeersonderzoek Westvlietweg uitgevoerd.¹⁷ Hieruit bleek dat op de Westvlietweg sprake is van ernstige verkeersproblemen voor het langzaam verkeer en dat voor het vele vrachtverkeer een alternatieve ontsluiting moet worden gezocht. Ook uit het participatieproces bleek het belang van oplossingen voor de knelpunten voor fietsers en voetgangers. Dit geldt vooral voor de Westvlietweg. In het onderzoek en in het voorlopige programma zijn daarom enkele ontsluitingsvarianten toegevoegd om de verkeersproblemen op te lossen.

Inzicht in de huidige en de toekomstige situatie

Het verkeersonderzoek uit 2024 moet op onderdelen worden geactualiseerd en aangevuld vanwege nieuwe inzichten over de toekomstige ruimtelijke invulling. Ook zijn in dat onderzoek nog geen gegevens opgenomen over de omvang van de relaties door het plangebied en van het plangebied naar elders. Daarnaast is wel informatie beschreven over de verkeersonveiligheid maar niet over de verkeersafwikkeling. Het voorliggende gebiedsprogramma vraagt op grond van het voorgaande om zowel een actualisering als een verbreding van de verkeersaspecten.

¹⁶ Zie de [website van het RIVM](#).

¹⁷ Antea. November 2024. *Verkeersonderzoek Westvlietweg*.

Beschrijf de bereikbaarheid, gebruik van het wegnnet (intensiteiten, routes en afwikkeling) en de verkeersveiligheid in de huidige en referentiesituatie. Ga daarbij in op autoverkeer, openbaar vervoer en langzaam verkeer (fiets en lopen). Geef de actuele knelpunten in de huidige en toekomstige situatie aan. Denk daarbij aan het kruisen van verschillende verkeersstromen zoals gemotoriseerd verkeer met kwetsbare verkeersdeelnemers en aan onoverzichtelijke of onveilige situaties op piekmomenten.

Verkeerseffecten

De Commissie adviseert in het nieuwe verkeersonderzoek de volgende aspecten voor de alternatieven uit te werken:

- een beschrijving van het auto- en fietsnetwerk, de voetgangersroutes en de ontsluiting per openbaar vervoer voor de mogelijke toekomstige situatie(s);
- berekeningen van de te verwachten intensiteiten voor het autoverkeer (personen- en vrachtverkeer) in de spitsperioden voor het plangebied en voor de directe omgeving om het plangebied heen. Beschrijf de gehanteerde uitgangspunten en laat zien hoe die berekeningen doorwerken op de kwaliteit van de verkeersafwikkeling in het netwerk (belastingen van wegvakken en van kruispunten);
- inzicht in de restcapaciteiten om de (on)mogelijkheden voor verdere gebiedsontwikkeling in de ruimere omgeving in de toekomst in beeld te krijgen;
- onderzoek naar de overstekbaarheid van de autoroutes in en nabij het plangebied. Beschrijf de benodigde maatregelen om de barrièrewerking te beperken;
- een beschrijving van het parkeerbeleid voor het plangebied met actuele parkeernormen met een vertaling naar parkeeraanbod en -voorzieningen;
- een beschrijving van de gevolgen voor de verkeersveiligheid, vooral voor het langzaam verkeer. Geef aan met welke maatregelen de risico's op verkeersongevallen beheersbaar worden. Geef op grond van de resultaten van het verkeersonderzoek aan waaruit de voorkeursoplossing bestaat. Beschrijf welke afweging daaraan ten grondslag ligt.

De Commissie adviseert daarnaast om bij het onderzoek naar de verkeerseffecten specifiek in te gaan op de toename van recreatief verkeer. Geef aan binnen welke randvoorwaarden en uitgangspunten recreatie en toerisme worden gefaciliteerd in het plangebied.

4.8 Monitoring en evaluatie

De Commissie adviseert om het beoordelingskader van het MER te gebruiken voor het opzetten van een monitorings- en evaluatieprogramma. Gebruik dit om de langjarige ontwikkeling te monitoren, te toetsen aan de ambities en doelen en de milieueffecten te volgen. Ga hierbij in op aspecten die voor de directe omgeving van belang zijn.

Geef aan wat de frequentie van monitoring en evaluatie is en wie verantwoordelijk is. Geef ook aan welke maatregelen er achter de hand zijn indien niet aan (de ondergrenzen van) de opgestelde ambities en doelen worden voldaan. Beschrijf wat de milieueffecten zijn van deze maatregelen achter de hand. De Commissie adviseert om het monitoringsplan zo veel als mogelijk aan te laten sluiten op eerder gemaakte monitorings- en evaluatieplannen, zoals vanuit de Omgevingsvisie Den Haag en vanuit het CID.

5 Samenvatting en leesbaarheid

Samenvatting

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers. Dit onderdeel verdient daarom bijzondere aandacht. De samenvatting moet een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER en moet als zelfstandig document leesbaar zijn. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de hoofd- en neven-doelen;
- de voorgenomen activiteit en de alternatieven daarvoor;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het realiseren van het gebiedsprogramma Vlietzone en de alternatieven, en de onzekerheden en leemten in kennis die daarbij aan de orde zijn;
- de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het voorkeursalternatief.

Bij mogelijke effecten op attributen van werelderfgoederen beveelt de Commissie aan om daarvoor een zelfstandige samenvatting op te stellen. Beschrijf in deze samenstelling de voorgestelde actie, de alternatieven, de (mogelijke) effecten op het werelderfgoed en maatregelen om negatieve effecten te mitigeren. Een dergelijke (specifieke) samenvatting geeft invulling aan de geldende meldplicht aan UNESCO.

Leesbaarheid

Vorm en presentatie dragen bij aan een goed leesbaar MER. De vergelijking van de alternatieven verdient bijzondere aandacht. Gebruik daarbij tabellen, figuren en kaarten. Zorg voor:

- een compact MER met achtergrondgegevens in een bijlage;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst;
- actueel, goed leesbaar kaartmateriaal, met duidelijke legenda.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Advies van de Commissie over het op te stellen MER

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep geeft aan welke onderwerpen naar zijn mening moeten worden behandeld in het MER en met welke diepgang. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

Ruwan Aluvihare BA. MDip LA

dr. ir. Nicholas Clarke

drs. Gert Dekker

dr. Patrick Patiwaal (secretaris)

ing. Ben Peters

ir. Harry Webers (voorzitter)

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport wordt opgesteld

Gebiedsprogramma.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor projecten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een milieueffectrapport (MER) vereist zijn. Uit [Bijlage V van het Omgevingsbesluit](#) onder de Omgevingswet volgt om welke projecten het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om het project J11 (stedelijk ontwikkelingsproject) en J12 (landinrichtingsproject). Een MER is ook nodig omdat mogelijk effecten op Natura 2000-gebieden optreden die in een Passende beoordeling moeten worden beschreven. Daarom wordt een plan-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluit

College van burgemeester en wethouders van Den Haag.

Initiatiefnemer besluit

College van burgemeester en wethouders van Den Haag.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

De Commissie heeft alle zienswijzen en adviezen gelezen die het bevoegd gezag heeft toegestuurd. Ze heeft ze in haar advies verwerkt, voor zover relevant voor het MER.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft gebruikt?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3996](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage

A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e info@commissierner.nl
w commissierner.nl

